

король вовків на Курумпо.

ТОМПСОН-СЕТОН.

1918.

Педагогичне Бюро Полтавської Губерніяльної
Народньої Управи.

ТОМПСОН-СЕТОН.

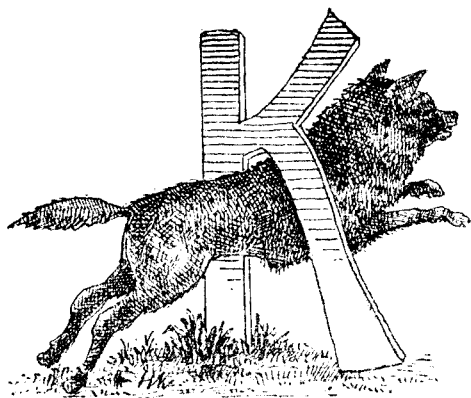
ЛОБО,
король вовків на Курумпо.

ПЕРЕКЛАВ

М. Бейер.

у Полтаві.
Року Божого
1918.

уррумпо—обширна країна на півночі Нової Мексіки, що протяглася по-над річкою, яка носить

ту саму назву. Помережана струмочками, що течуть до річки Куррумпо, вкрита зеленими пасовиськами, ця країна найулюблений куток за-для скотарів: там випасуються величезні стада рогатої худоби.

А господарем і володарем, що наводив жах на весь Куррумпо, був старий сірий вовк. Старий Лобо, або Король, як його взивали мексіканські чабани, був велетень—вовк, що стояв на чолі відважної тічки вовків, котрі багато років під ряд панували в країні і жахали своїми нападами цілий Куррумпо. Фермери й пастухи знали його добре. Де-б не з'явився король із своєю ватагою—цілі стада худоби розбігалися від жаху, і в серцях скотарів та пастухів клетотіла несамовита лють та одчай. Серед інших вовків своєї ватаги Лобо здавався велетнем, а його хитрощі, його незвичайна сила відповідали його зростові. Коли серед ночної тиші лунало пронизувате квиління вовків, голос Лобів, голос пана і

господаря, легко було розпізнати й одріжнити зпроміж голосів усієї його ватаги. Коли чулося цілу ніч квиління звичайного вовка, пастухи лежали спокійно біля багаття, але коли Лобо знімав свій голос, і квиління його, наче гром, розходилося по околиці, всі слухачі знали, що до ранку не одній худобині прийде кінець.

Тічка старого Короля була невеликою. Я, справді, не міг ніколи зрозуміти, чому воно так. Звичайно, коли вовкові випаде на долю здобутися на королевські права, котрі мав Лобо, до його збігається ціла хмара прихильників і прибічників. Можливо, що Королеві не до вподоби було велике товариство; можливо, що його сувора вдача стояла на перешкоді до збільшення числа його підданих; але у всякому разі наприкінці його королювання в тічці було тільки п'ятеро вовків. Зате ці вовки були найсильніші та найдобріші зпроміж усього вовчого племені. Між ними був особливо помітний один вовк величезного зросту, хоча й менший, та не такий відважний, як сам Король. Між ватагою було ще кілька видатних вовків, і між ними біла вовчиця незвичайної вроди. Вона була вірною дружиною Королевою, і мексіканці прозвали її Бланкою. Був у ватазі ще й жовтий вовк, що визначався своєю прудкістю, він хутко відшукував сліди кожної тварини і міг навздогнати навіть прудкононого вилорога *)

Пастухи й чабани добре знали усіх сірих приятелів Короля Лобо і оповідали про них неймовірні речі. Вовче життя тісно в'язалося із життям скотарів, бо їхні стада й отари постачали їжу вовчому товари-

---

*) Вилоріг—одинокий вид американської антилопи, нині може винищений. Тільки у величезному Йоллостонському паркові, де всі звірі мають собі оборону і захоронку, заціліло ще небагато вилорогів.

ству. Скотарі ненавидили вовків, кожен з них з охотою віддав-би сотню—другу голів рогатої худоби, аби позбутися Лобо. Але вся ватага Короля Лобо була мов зачарована: вовкам щастило втікати від наглої смерті, хоч вона й загрожувала їм на кожному їхньому скоці. Всі хитрі заходи й підступи скотарів не мали ніяких наслідків: ні страшні мудруваті капкани, ні отруєна принада не заподіяли їм жадної шкоди. Протягом п'яти років брали вони в данину від скотарів по корові що-дня. За цей час вовки вигубили більш як 2000 голів найкращої рогатої худоби, бо вони вибирали собі тільки ситеньких та не дуже старих.

В народніх переказах вовка звивають завжди „голодним“. Що до ватаги Короля Лобо, то казати таке не можна було: вовки були ситі, завжди наїдені і дуже вередливі на їжу. Вони ніколи не їли здохлятини. Найзвичайнішою їжою їх були м'якенькі частини тіла бузімків і коли-не-коли старий бугай або корова. Баранина була їм не до смаку, хоч вони частенько просто для забавки, з причини надзвичайного кровожерства, видавлювали чимало овець. В одну ніч у листопаді (ноябрі) 1893 року Бланка та жовтий вовк вигубили в одній отарі двісті п'ятдесят п'ять штук овець, не поживившись жадним шматком їхнього м'ясива.

Цей приклад красномовно свідчить про кровожерство розбійничої вовчої ватаги. Що-року вигадувано нові рішучі способи, щоб винищити вовків Короля Лобо, але вони жили собі та розкошували на злість усім стрільцям та ловцям Куррумпо. Нарешті, щоб вибавити його ватагу, за голову самого Короля визначили велику нагороду. Стрільці та ловці почали розкидати отруту такими способами,

про які вовки ще не знали, але Лобо без помилки дізнався, куди покладено отруту, і його ватага не доторкалася до отруєної принади. Тільки рушниці боявся Лобо. Він добре знав, що у кожного мешканця Куррумпо є рушниця, і ніколи не нападав на людей. А коли його ватага вдень здалека забачала людську подобу, вона зараз-же пускалася на втьоки. Проникливість Лобова не раз рятувала життя його підданцям. Він дозволяв їм пожирати тільки ту здобич, яку забивав своїми власними лапами й зубами. Його незвичайно досконалий нюх давав йому змогу розпізнавати все, до чого тільки торкалася рука людини, ховаючи отруту. Через це його вовча зграя ніколи не чіпала всіх тих принад, які було розкидано їй на згубу.

Одного разу якийсь пастух почув знайоме бойове квіління короля. Він тихенько став підкрадатись на голос і побачив всю ватагу у низині, саме в той мент, як вона оточила невелику черідку рогатої худоби. Сам Лобо сидів осторонь на пагоркові, а Бланка з рештою вовків намагалися відбити з череди одну молоду телицю, яку вони собі облюбували на сніданок. Але череда міцно держалася гурту і зустрічала напасників густою щетиною гострих рогів. Тільки инколи щастило вовкам проривати, непохитну загороду з рогів, коли поранена або налякана наглим нападом товарина шукала собі захисту в середині гурта. Ці прориви давали вовкам змогу поранити націлену жертву, а проте вона ще не втратила змоги оборонятися. Нарешті Лобові увірвався терпець. Він схопився на ноги, ізскочив зі свого пагорку вниз і з грізним гарчанням напосівся на череду. Збожеволілий з жаху товар шарпнувся і розбігся на всі боки, ніби шматки вибухлої бомби. Лобо продерся в саму середину череди і напосівся

на визначену телицю. В один мент він плигнув їй на спину і вчепився всіма своїми пазурами їй у шию. Потім шарпонував її з незвичайною силою і повалив додолу. Удар був остільки сильний, що телиця перекинулася через голову разом із самим Лобом. Велетень зараз-же підвівся на рівні ноги, а вся вовча згряя кинулась на нещасну телицю і за хви-

лину розтягла її на шматки. Сам Король не брав жодної участі в кривавому бенкетові. Поваливши телицю, він одійшов осторонь, розполігся знову на пагоркові і всім своїм виглядом ніби промовляв своїм підданам: чому ніхто з вас не зробив того раніше? За для чого стільки часу змарнували?

Пастух поскакав до вовків верхи, стріляючи в них з револьвера, а вовки, по своєму звичаю, хутко подалися на втьоки. Пастух отруїв труп телиці стріхніном, сподіваючись, що вовки повернуться кінчати сніданок. Одначе, коли він приїхав на другий день на те саме місце, щоб потішити своє око на задубілих вовчих трупах, — він побачив, що вовки й справді зіли всю телицю, окрім тих частин її тіла, куди він поклав отруту. Всі отруєні шматки м'яса вовки повидерали, старанно позносили до купи і обгадили, щоб ніхто до них не торкнувся.

З кожним роком зростав в цілому Куррумпо жах перед вовком-велетнем та його ватагою. Нагорода за його голову так само з кожним роком зростала. Нарешті за його визначено було аж тисячу долярів—ще нечувана ціна за одне вовче життя! Багато було таких нещасних людей, яким довелося згинути через далеко меншу суму грошей. Така висока нагорода заохотила багатьох стрільців пошукати свого щастя в полюванні на Короля. Приїхав до Куррумпо навіть уславлений техаський стрілець на прізвище Теннері. У Теннері були всякі прилади до полювання на вовків: найновішого зразка ловецькі рушниці, прудконогі коні і ціла згряя велетнів-вовкодавів. Багато вовків знайшли собі наглу смерть по широких степах Техасу від руки Теннері—вовковбийця. Ніхто в цілому Куррумпо ні крихти не сумнівався, що через кілька днів буде Любові кінець, і його голова буде теліпатися при боці у славетнього стрільця.

Чудовим липневим ранком вирушив Теннері на лови і з ним уся його згряя. Швидко залунало веселе гавкання—гончаки знайшли вовчий слід. Хорти зобачили розбійників Куррумпо на чолі з їхнім Коро-

лем верстов за три поперед себе. Вони чим далі більше розпалювались і виявляли незвичайну хіть до полювання. Їм треба було навздогнати вовків і затримати їх, поки стрілець на під'їде настільки близьенько, щоб можна було стріляти. На широких, розлогих степах Техаса це було неважко зробити, але тут доводилося собакам гнати звіря по незнаній їм місцині, дуже неприємливій для полювання. Лобо обрав для себе та своїх підданців не погані маєтки: місцину в усіх напрямках перерізували крутоберегі глибокі яри та пасма невисоких гір. Лобо зразу-ж запримітив небезпеку і заховався у глибокій балці. Собаки згубили його з очей. Інші вовки розбіглися по балках на всі боки; собаки метнулися за ними. Трохи згодом, коли вся вовча ватага знову збилася до купи, — собаки були далеко, і тільки невеликий гурток їх іще тяг за вовками. Тоді вовки повернулися і напали на собак. По короткій бійці частину собак вовки порвали на смерть, а частину тяжко поранили. Увечері Теннері налічив тільки шестеро собак з усієї своєї зграї, але двоє з них були тяжко покалічені і стали нездатні до полювання. Двічі намагався славний стрілець здобути голову Короля Куррумпо, але так само без жодного успіху, як і в перший раз. На остатньому полюванні найкращий його кінь спіткнувся, зломив собі ший, і його довелося застрелити. Розлютований і знищений Теннері повернувся до свого Техасу, а Лобо зостався й надалі царювати в Куррумпо.

На другий рік з'явилися ще два стрільці, котрі завзялися здобути велику нагороду. Обидва вони були певні, що досягнуть свого і таки знищать ненависного вовка. Один покладав всю надію на нову, ним винайдену отруту. Другий — канадієць-француз

—покладався на отруту в сполуці з де-якими заговорами та ворожбитством, на якому він ніби-то добре знався. Француз уважав Лобо за вовкулака, котрого не можна було вибавити звичайним способом, як інших вовків. Але ні штучно та досконально пороблені принади, ні ворожіння французове не здолали перехитрити Лобо та віддати його до рук стрільців.

Що-тижня Лобо обходив всі свої підвладні землі, вчиняв криваву різню товарові і справляв свої бенькети. Обидва стрільці самі зневірилися в своїх способах і подалися світ-за-очі, шукати щастя по других краях.

На весні 1893 року Джонові Калонові, по невдалій спробі знищити старого Короля, самому довелося перетерпіти від його не мало знущання. Цей цікавий приклад показує, наскільки зневажливо ставився Король Лобо до своїх ворогів і наскільки покладався на свою зручність, розум та силу. Ферма Калонова стояла в долині на березі невеличкої річки; не далі, як за 2—3 верстви від неї в байраці Лобо з Бланкою спорудили собі логво, вивели дітей і викохували їх. Ціле літо прожили вони підбоком у бідного Джона і стали справжніми господарями над його худобою. Хоч як старався разлютований Джон зробити край їхньому пануванню, вовки мали собі чудовий захисток в печерях, яких було багато в окрузі, і всі найталановитіші заходи та вигадки Джонові тільки йому самому, але не вовкам, чинили збитки. Вовки щасливо уникали всякої небезпеки і ціле літо господарювали над Джоновою худобою. „Ціле літо прожили прокляті отам на горі“, оповідав мені Джон, показуючи на стрілку скелю над річкою: „я нічого не міг з ними подіяти. Глузували з мене, як з найостатнього дурня“...

II.

Чабанські оповідання про Лобо та його ватагу здавалися мені неймовірними. Але в-осени 1893 року я сам зазнався з хитрим харцизом і дознався про його більше, ніж хто інший.

В добрі старі часи, коли ще живий був мій Бімбо, я залюбки полював за вовками, але з того часу інші справи потребували моєї уваги. Хатня робота зле одбивалася на моєму здоров'ї і мені треба було перемінити своє пожиття. Один з моїх друзів, скотарь із Куррумпо, запросив мене приїхати до Нової Мексіки та спробувати щастя в полюванні за сірими розбійниками.

Мені самому кортіло дуже познайомитися з уславленим Королем і з охотою прийняв запрошення. Через кілька днів я вже був в долині Куррумпо. Два перші тижні я виходив скрізь, щоб добре зазнайомитися з околицями. Я об'їхав увесь Куррумпо верхи, і мій керовничий не раз показував мені на обгризені кістяки коней або коров, додаючи: Ого, дивіться! Тут був Лобо!

Я хутко пересвідчився, що в цій згористій місцині полювати за вовками верхи з собаками—річ цілком неможлива. Старого Лобо можна було доняти тільки капканами та принадою. В той час у мене не було путніх великих капканів, і я почав випробовувати свою отруту.

Не цікаво розповідати про всі подробиці моїх заходів перехитрять Лоба.

Я випробував і стріхнін, і мишак, і ціаністий калі. Я на всілякі способи змішував ці страшні отрути. Я додавав їх до всякого м'ясива, до якого тільки ласі були вовки. Але вся моя праця гинула марно. Занадто хитрий був старий Лобо, щоб його

можна було так просто піддурити. Я розповім вам про один випадок, який покаже, наскільки він був проникливий та обережний. Один старий стрілець порадив мені зробити нову, зовсім незнану вовкам, принаду. Я назбирав лою з нирок і змішав його з сиром. Це місиво я добре переварив у фарфоровому посуді, дав йому вихолонутися й порізав на шматки костяним ножем, щоб від місива не тхнуло залізом. Пах заліза та його смак добре знають дикі тварини. В шматках того місива я повиколупував дірки і позакладав в середину отруту—мішанку з стріхніна та ціаністого калі. Щоб не було чути паху тієї отрути, я насипав її в капсулі і заліпив їх сиром. Під час цієї роботи я був у рукавицях, нарочито вимазаних у теплу кров тільки що забитого теляти. Покінчивши начинку, я загорнув усю принаду в свіжу, ще криваву шкуру, прив'язав до неї мотузку, сів верхи і потяг за собою. Я проїхав верхи верстов п'ятнадцять, кружляючи в тій місцині, де верховодив Лобо з своєю ватагою, поки не розтрусив всієї принади. Я нарочито не торкнувся до неї рукою, щоб вовків не одвертав від неї пах людини.

Лобо мав звичай навертатись в ту місцину спочатку тижня. В інші дні він пробував, як мені оповідали, десь у Сіера-Гранде. Я розкидав свою принаду в понеділок удень, а ввечері, лягаючи спати я чув квиління його величності, і моє серце тріпотіло від солодкої сподіванки. Зачувши його квиління, один із пастухів зауважив:— „він там, подивіться!“

Я виїхав на другий день уранці і був певний, що моя витівка кінчилася загибеллю Лоба та його ватаги. Я хутко натрапив на їх сліди і зразу розпізнав слід Лобо. У звичайного вовка ступінь лапи має довжину $4\frac{1}{2}$ дюйма; великий вовк має ступінь

4³/₄ дюйма завдовжки, але у Лоба вона була аж 5¹/₂ дюймів. Пізніше я довідався, що й зріст його відповідав величині його лапи. Він був замалим не півтора аршина заввишки і важив коло чотирьох пудів.

Слід його величезної лапи з кігтями виразно ріжнився від сліду інших вовків. Ватага натрапила на мою принаду, і по сліду було знати, що Лобо знайшов перший шматок, обнюхав його і вхопив!

Я дуже зрадів: „Аж ось коли край тобі, вовче!“ скрикнув я. „Я знайду тебе мертвого не далі, як через верству“

Я поскакав далі, не спускаючи очей з Лобового сліду. Слід ішов до другого шматка принади. Серце мені в грудях радісно колотилося. Коли сам старий Король пішов на принаду, то запевне згинуло з ним і кілька його підданців. Одначе сліди його виразно виступали на піску і йшли від одного шматка принади до другого, але, скільки я не кидав оком по рівнині, ніде не видко було вовчого трупу. Хутко я побачив, що Лобо не ззів ні шматочка отрути, але все старанно позбірав укупу і обгадив. Очевидно, цим він хотів показати, що зневажає всі мої підступи й хитрощи. Кінчивши з цією справою, Король з своєю ватагою пішли творить своє звичайне діло: здобувати собі на снідання свіжого м'ясива.

Ця пригода показала мені, що отрутою ради не даси і що таким способом годі й думати про те, щоб вибавити старого розбійника з його ватагою. Правда, доки у мене не було капканів, я не міг робити нічого іншого, як розкидати принаду й потруїв чимало степових вовків та інших дрібних хижаків.

Саме тоді сталася ще одна пригода, котра виявила, що старий Лобо був прехитрим звірем. Його ватага давила овець тільки для забавки, бо

баранина була не до смаку розпотвореним вовкам, котрі звикли до кращої їжи. В тих місцях у овечих отарах буває по 2—3 тисячі голів. При такій отарі буває звичайно один—двоє чабанів. На ніч овець заганяють до кошари і на варті цілу ніч стоїть чабан. Всім добре відомо, що вівці дурні й полохливі. Сама незначна причина може перелякати на смерть цілу отару. Знаючи таку овечу вдачу, чабани нарочито в кожній отарі мають штук по сім цапів. Вівці почуввають, що їхні бородаті родичі розумніші й хоробріші за них. І через те, що вони звикли у всьому коритися своєму вожакові, цапи стають їм за ватажків. Таким способом можна хоч трохи змагатися з незвичайною полохливістю овець. Одначе, цим способом не завжди можна зарадити. В кінці листопада (ноября) вночі вовче квиління збудило чабанів. Вовки напали на овець. Вся отара збилася коло цапів, а ці розумні тварини мужно держалися на місці і не піддавалися жахові.

Але на цей раз на чолі ватаги стояв сам Лобо. Він не згірш чабанів знав, що тільки через цапів держиться отара купи. Він по спинах овець, котрі збилися вкupu і стояли густою лавою, добіг аж до цапів. За кілька хвилин він передавив усіх цапів і розпудив всю отару так, що вівці порозбігалися світ-за-очі. Навіть через місяць після цієї пригоди я щодня зустрічав чабанів, котрі розпитувалися, чи я не бачив де овець з тавром Періко? З де-більшого доводилося давати відповідь, що бачив.

Одного разу я бачив аж п'ять чи шість овечих трупів коло Алмазних струмків, а вдруге бачив цілу невеличку отару, що самопас трусила в гору по Мальпайській долині. Фермерна, прізвище Хуак Мейра знайшов під горою Монте-Цедра аж сорок п'ять ще теплих овечих трупів.

Аж нарешті мені привезли мої довгосподівані капкани. Цілий тиждень вовтузився я коло них з двома помішниками, поки нарешті розставив. Ми не шкодили ні часу, ні праці, щоб зробити все доладу і здобутися на успіх. На другий день після розставки капканів, я поїхав оглянути всі наші пристрої, чи все гаразд. Я побачив слід Лобо, котрий ішов від капкана до капкана. По цих слідах було знати, яка історія трапилася з тими капканами вночі. Лобо знайшов перший капкан і за допомогою своєї ватаги вигріб його із землі, а всі інші капкани познаходив і так само повигрібав.

Роздивляючись на їх роботу, я запримітив, що Лобо припиняв свою працю і відходив набік, коли на шляху помічав щось непевне. Мені прийшла в голову думка розставити капкани літерою „Н“ так, щоб між двома однаковими рядами капканів посередині також стояв капкан. Трохи згодом я ще одну цікаву річ запримітив: по слідах було знати, що Лобо пройшов проміж обома рядами капканів, не запримітивши того, котрий сполучав обидва ряди. Одначе, він спинився як раз коло його. Не уявляю, що його спинило, мабуть янгол-хранитель не попустив його згинути. Він подався назад, не звертаючи нікуди, по своїх власних слідах, поки не вийшов з небезпечного місця. Потім він наблизився до капканів іззовнішнього боку і нагортав своїми лапами грудки та каміння, поки всі капкани не позамикалися. Так само робив він і пізніше.

Я розставляв капкани на всякі способи, я вживав усіх заходів,—але марно. Піймати Лоба мені не щастило. Здавалося, що його незвичайний нюх не зраджував йому навіть на хвилю. Старий Король розбійникував-би й по цей день, коли-б нещасливий

випадок не прискорив його кінця і не прилучив його славне імя до імен тих непобідних героїв, які згинили через легковажність та нерозважність своїх кривних.

III.

Я давно вже помітив, що у вовчій ватазі не все гаразд. Очевидячки, де-хто з вовків не хотів слухатись ватажка. По слідах ватаги було знати, що якийсь маленький вовк завжди біжить попереду, і старий Лобо не має сили примусити його до послуху. Я не міг зрозуміти, що коїться у ватазі, поки один пастух не навів мене на правдиву стежку.

— Я бачив їх сьогодні вранці,—зауважив він, дізнавшись про моє здивовання з причини тих непорядків, які настали у ватазі:—Бланка не слухається старого і все біжить попереду.

Тепер я зрозумів причину того явища. Бланка, яко вовчиця, могла дозволити собі непослух старому Королеві, тоді, як кожному вовкові за таку провину довелося-б згинути від страшних Лобових зубів.

Ця звістка допомогла мені вигадати новий плян на згубу ватаги. Я зарізав бузімка і коло його трупа поставив шість капканів, не стараючись схвати їх від вовчого зору. Я одрубав голову, бо вовки ніколи до неї не беруться і уважають її за випадки.

Я покинув її осторонь, а круг неї старанно сховав шість найцупкіших капканів. Розпочинаючи роботу, я старанно вимастив кров'ю руки, чоботи, ніж і навіть землю біля голови щиро полив теплою кров'ю так, щоб вовкам могло здатися, що та кров бігла з голови нещасного бузімка. Потім ми все причепурили, і я кілька разів проволік по землі шкуру степового вовка і його лапою поробив сліди просто над схованими у землі капканами. Бузімкова голова ле-

жала недалечко від куща, а між нею та кущем сховав я два найцупкіших капкана, прив'язавши їх просто до його ріжків.

Звичайно вовки обнюхують і уважно оглядують кожний труп, де-б його не знайшли, хоча-б вони й не мали на думці його пожерти. На це власне і покладав я надію, бо сподівався, що Лобова ватага неодмінно прийде до мертвого бузімка. Я ні крихти не сумнівався, що кмітливий Лобо зразу знайде всі капкани біля трупа і покаже їх своїм підданцям. Всю свою надію я покладав на голову бузімка, котра лежала оддалік і мала такий вигляд, ніби її кинуто, як нінащо нездатну.

Уявіть собі мою радість, коли, оглядаючи капкани вранці, я помітив біля них сліди всієї ватаги, а бузімкової голови не стало. По слідах було знати, що Лобо одігнав вовків від бичкового трупу, але маленький вовк не послухався, побіг до голови і очевидячки потрапив просто в капкан. Ми подалися по слідах і не далі, як за півтори верстви забачили нещасного. Це була Бланка. Вона з усієї сили старалася втікти од нас, і, не зважаючи на те, що капкан та голова заважали їй бігти, вона лишила далеко позаду одного з моїх товаришів, котрий ішов пішки. Але ми, верхівці, навздогнали її хутко, бо, кинувшись поміж скелі, вона зачепилася і застряла так, що не змогла бігти далі. Бланка була вовчицею дивної вроди, якої мені не доводилося бачити. Її хутро було густе і майже біле на кольор. Бланка відважилася боронитися. Вона заквилила голосно, ніби прикликаючи на поміч своїх товаришів, і здалека долетіло до нас луною одвітне квиління Лобове. Він почув її, він хотів підбадьорити її своїм голосом. Але Бланка вже в останнє проквилила. Ми набли-

зились до неї, і їй треба було думати про останню смертну боротьбу з своїми віковичними ворогами.

Мені тяжко пригадувати те, що сталося потім. Коротка, страшна трагедія, яка мусила статись, бо ми були люде, а вона вовчиця. Сила була на нашій стороні, боротьба мала скінчитися її смертю.

Ми накинули їй на ший ремінне ласо і погнали наших коней в різні боки.

Петля затяглася і здавила горлянку вовчиці. Із її пащі линула кров, очі її загасли і стали як шкляні, тіло її задубіло. Вона була мертва. Ми поїхали додому і потягли її за собою. Думка про те, що ми дошкулили таки старому Лобові, втішала нас.

І в той час, як ми добивали вовчицю, а потім тягли її додому, ми чули, як квилить—проквіляє старий Лобо, шукаючи свою нерозважну дружину. Він всім серцем поривався рятувати її, він не пошкодив-би для того свого власного життя, але природжений страх перед нашою зброєю спиняв його. Цілий день лунало його квиління, цілий день шукав він своєї Бланки, і я пересвідчився, що Бланка справді була його коханою, його вірною дружиною.

Сонце сховалося за горами. Очевидячки, Лобо був недалечко від нас, бо його квиління лунало все виразніше, все ближче. І в тому квилінню не чулося могутнього голосу короля й господаря вовчої ватаги. То було жалібне, пронизувате квиління, так ніби з одчаю він кликав: „Бланко, Бланко, вірна дружино моя, де ти поділася?!“

Він тепер був недалеко від того місця, де Бланка скінчила своє життя. Він мабуть знайшов сліди її крові. Пролунало страшне, душу рвуче квиління.— Він знайшов місце, її кров'ю полите. Його жалібне квиління стрівожило нас. Воно зворушило наші

серця, до очей підступали сльози... Навіть здичалі пастухи, що весь вік прожили коло товару і, здавалось, розучилися почувати по-людському, признавалися мені потім, що ніколи не чули такого жалібного квиління. Бідний Лобо, мабуть, зрозумів, що його Бланки вже нема на світі. Він оплакував її по-вовчому.

По наших слідах він дійшов аж до ферми. Не знаю, чи сподівався він побачити тут Бланку, чи хотів помститися за неї. Він і справді шукав помсти: він надібав на нашого собаку і порвав його на шматки не далі, як за сто ступнів від дверей хати. Він приходив один, бо біля ферми були тільки його сліди. Очевидячки, він не знаходив собі місця; він метався на всі боки, як божевільний. Я сподівався, що так буде. Я наставив скрізь по степу своїх капканів. І на другий день я побачив, що не помилився. Лобо таки впіймався в один з капканів, але його незвичайна сила вирятувала його, він визволився з цупких обіймів мого капкану і зневажливо одкинув його далеко в кущі.

Я думав, що Лобо, побиваючись за Бланкою, ще довго пробуде в околицях нашої ферми і завзяв-ся, щоб впіймати його неодмінно, поки він був тут і поки з туги він втратив свій ясний розум і свою обережність. Я зрозумів, що ми негаразд зробили, убивши Бланку. Коли-б вона була живою, ми-б другої-ж ночі впіймали Лобо живцем.

Я познаходив всі капкани, які тільки можна було дістати: сто тридцять сталєних капканів на одного вовка! Я поставив по чотирі капкани на кожній вовчій стежці, що йшла в нашу долину. Кожний капкан я прив'язав до дерев'яної колоди, яку глибоко закопав у землю. Перед тим, як закопати капка-

ни, я старанно позрізав дерен; поховавши капкани старанно, притоптав землю і подбав про те, щоб ніде не видно було рушеної землі; потім зверху поклав старанно шматки дерника на ті самі місця, з яких її поздирав. Поховавши капкани, я проволік по них кілька разів труп Бланки, обволік її кругом ферми, а потім її одрізаною лапою поробив сліди над капканами. Я зробив все, я вжив усіх заходів, щоб піддурити Лобо. Пізно увечері повернувся я додому, сподіваючись на успіх.

Уві сні мені чулося Лобове квиління, але, чи справді так було, я не знаю. На другий день я почав об'їзд усіх своїх капканів; одначе вечір настав раніше, ніж я встигнув кінчити з цією справою. Я не мав часу засвітло оглянути капканів у північній долині і не дізнався, який наслідок мали всі мої хитрі заходи.

За вечерею один з пастухів зауважив: „Сьогодні вранці наші череди на північній стороні чогось непокоїлись дуже і весь час жахалися, мабуть щось впіймалося“...

На другий день тільки опівдня доплентався я до північної сторони долини. Коли я наблизився, з землі підвелася якась велика сіра постать і намагалася втекти, але надаремно. Через хвилину я впізнав ту постать: старий Лобо лежав долі в цупких обіймах сталєних зубів моїх капканів. Уславлений на всю округу Король Куррумпо, ще ніколи не впійманий, неподоланий ніким, потрапив у капкан, як найостанній нерозважний вовк. Бідний старий герой до останньої хвили не забував своєї дружини. Натрапивши на сліди її трупу, він як слілий пішов по них і прийшов просто до капканів. Він лежав передо мною, і в його тіло запустили свої сталєні пазурі четверо

важких-преважких капканів. Як бранець, закутий в кайдани, лежав Король Лобо. А навколо видко було часті сліди: очевидячки, вся ватага навідувалася до свого колишнього владаря, щоб потішитися з його

мук, але ніхто з вовків не наважився надійти ближче. Король, навіть позбавлений своєї влади, король, навіть закутий в кайдани, був все-ж таки королем!

Він вже два дні і дві ночі пролежав в цупких обіймах своїх мовчазних ворогів. Він позбувся останніх сил у безнадійній боротьбі з ними. Я підступив до його. Він підвівся, волосся на йому наїжилось, і по долині в останнє пролунало його повне одчаю і безнадійне квиління. Він кликав своїх товаришів, яким був добрим ватажком, яких тисячу разів рятував від наглої смерти. Та не озвалися товариші.

В своїй останній, смертній боротьбі він був самотній. Не чуючи відповіді на своє закликаюче квиління, Лобо повернувся до мене з наміром боротися до останнього подиху. Та годі було боротися. . Кожний капкан важив без малого не вісім пудів. Їх сталені пазурі, ланцюги, важкі колоди знеслили велетня-Короля, зробили його безпорадним, безоборонним. Ланцюги стогнали від дотику його блискучих, як слонова кістка, зубів. Я доторкнувся до нього прикладом своєї рушниці. Він вхопив його зубами. На прикладові й досі видно глибокі знаки від його зубів. В очах його світився зелений вогонь зненависти й приглушеної люті. Він голосно клацав зубами, він з усіх сил намагався вхопити мене або коняку. Коли-б на місці Лоба була подолана людина, я певен, що вона ридала-б з безсильної злоби... Але голод і збездокровлення знеслили його. Знеможений упав він додолу.

Я почув до його в своєму серцеві приглушений жаль. Приглушений, бо все-ж мені уявлялося, що його страждання—то тільки заслужена віддяка за його хижацтво, за кров тих тисяч тварин, які згнули від його зубів.

Так, старий розбишако, так беззаконний хижаче—через п'ять хвилин ти сконаєш, і від тебе лишиться тільки здоровезна купа падла! Так, це мусить статися: бо ти вовк, а я людина. Ми вороги,

одвічні вороги. Я подолав, я перехитрив тебе—ти мусиш згинути... Я кинув на його своє ласо. Воно просвистіло в повітрі над головою Лобо... Але не від петлі судилося йому вмерти. Ще не встиг я зашморгнути петлі, як його зуби вчепилися в міцне ремінне ласо і перекусили його, як нікчемну соломинку.

У мене була рушниця, але я не наважився стріляти, бо не хотів понівечити королівського хутра. Я поскакав додому і повернувся з пастухом, у якого було дебеле ласо.

Ми ткнули Лобові в пащу товсту палицю. Поки він намагався її перегризти, ми накинули на його петлю і туго затягли.

Його очі, що світилися полум'ям зненависти, стали вже гаснути. Раптом мені прийшла в голову нова думка, і я скрикнув: „Стривай, нащо його давити: ми можемо живцем притягти його додому“.

Лобо зовсім знесилився. Нам не важко було встромити йому в рот поза іклами товсту палицю і прикрутити туго йому щелепи, щоб він не здолав роззявити пащі. Тепер його зуби були вже не страшні. Почувши, що йому вже не відборонитися, Лобо перестав змагатися, і ми звязали його. Він позирав на нас тепер спокійним, байдужим поглядом, ніби промовляючи: Що-ж робити... Ви подужали... Я—ваш бранець. Робіть зо мною, що хочете!..—Потім він не звертав на нас жадної уваги.

Ми зв'язали йому лапи,—він не гарчав, не пручався, навіть не підвів голови. Спільними силами ми поклали його на коня. Він дихав спокійно і рівно, ніби уві сні. Його очі, спокійні та ясні, як вечірня заря, позирали кудись, тільки не на нас. Вони дивились в далечінь, на втрачене царство, на вільні степи, глибокі байраки, де блукала його ватага без свого

господаря, без свого ватажка. Він не одривав очей від рідних степів, аж поки їх не заступили сірі скелі.

Ми помалу доїхали до ферми. Потім, надягши на свого бранця ошийник та товстий ланцюг, ми прикрутили його до стовпа, що стояв посеред вигону і обережно розплутали ремні. Мені випало тоді добре роздивитися на полоненого короля і пересвідчитися, що всі байки про золотий ошийник, про хрест на плечі, котрі свідчили про те, що Лобо був у спільці з самим сатаною—брехливі теревені. Тільки на бедрі його було виразно видно рубець—слід зубів Юони, найкращої з гончаків Теннері. Цей знак лишила вона йому на спогад, коли він вдарив нею об землю і забив її.

Я поклав коло його м'ясо і приніс води... Він лежав нерухомий. Його проміясті жовті очі дивилися кудись мимо мене, крізь вузький прохід, що замикав долину, на широкий степ, його рідний степ... Зайшло сонце. Сутінки заснували далечінь густим непрозорим серпанком, а Лобо все дивився, не одриваючи очей від рідного степу.

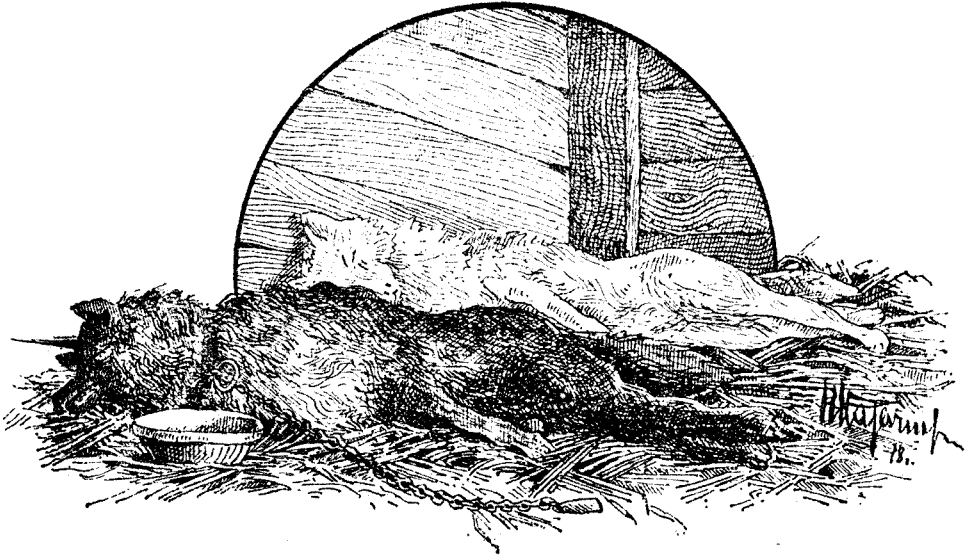
Я мав підозріння, що Король скличе до себе всю свою ватагу і приготувався її зустрінути, як годиться. Тільки раз проквилев Лобо з одчаєм, та ніхто не відгукнувся на його поклик і Лобо замовк.

Лев—позбавлений сили, орел, що втратив кохану волю, горлиця, що втратила милого—всі вони, як кажуть, умірають з надмірної туги: їхнє серце розривається...

Так і серце хижого розбійника не здолало винести туги по втраченій дружині, по згубленій волі. І воно розбилося, репнуло, як репається чудової, майстерної роботи ваза, коли її поставити на палючий вогонь. Коли занялася заря, він лежав на то-

му самому місці спокійний і величний. Його тіло заholо, життя покинуло його—Король був мертвий.

Я зняв з його ланцюг. Удвох з пастухом ми перенесли царське тіло до стайні, де лежала мертва

Бланка. Ми поклали тіло старого героя поруч тіла його дружини і мій помішник промовив:

—Ти поривався до неї і ти знайшов її! Ви знову вкупі!

